

Učitelj J. Režek stavi dodatni predlog, ki se glasi: »To poročilo s predlogi vred naj se postavi na dnevni red prihodnje okrajne učiteljske konference.« (Sprejeto soglasno.)

Vabimo na svoj občni zbor, ki se vrši 9. februarja 1913 ob 11. uri v združenem lokalni v Celju, Breg 26 s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo načelstva, 2. Poročilo nadzorstva, 3. Čitanje revizijskega poročila, 4. Potrjenje računskega zaključka, 5. Event. volitve v načelstvo in nadzorstvo, 6. Slučajnosti.

UČITELJSKA GOSPODARSKA IN KREDITNA ZADRUGA V CELJU,

registrovana zadruga z omejeno zavezo.
LUDOVIK ČERNEJ. FRAN VOGLAR.

Laž in resnica.

Boj s klerikalizmom je težak, ker se ne poslužuje poštenih sredstev. Vse mu je dobro, kar mu pride pod roko: kamen, nož ali laž. Kdo drugi je to že bolj izkusil nego napredno učiteljstvo?

Vzemi v roke katerikoli klerikalen list, odpri ga na katerikoli strani — povsod mrgoli napadov na šolo in učiteljstvo. Vzroke poznamo in namen tudi. Najgnusnejši pa je, da ni klerikalca nobeno sredstvo ljubše kakor laž. Boga na jeziku — v srcu laž! To je njihov program. Že stokrat smo to dokazali, danes to lahko iznova dokažemo.

Vzemi v roke katerikoli klerikalen list, odpri ga na katerikoli strani — povsod mrgoli napadov na šolo in učiteljstvo. Vzroke poznamo in namen tudi. Najgnusnejši pa je, da ni klerikalca nobeno sredstvo ljubše kakor laž. Boga na jeziku — v srcu laž! To je njihov program. Že stokrat smo to dokazali, danes to lahko iznova dokažemo.

V zadnji številki smo objavili na uvodnem mestu nekaj spominov na nesrečnega tovariša Vinka Brusa, ki se je dne 3. januarja ustrelil v Matenji vasi, gnan v smrt od klerikalne krivičnosti, ki mu ni priznala draginjske doklade, dasi jo je zaslužil, ker je bil v skrajni sili in potrebi. Citirali smo Brusovo pismo, kjer sam to tikoma pred smrtjo izrečno poudarja. Nadalje smo ponatisnili iz »Sava«, 2. številka z dne 11. januarja, članek, ki govori o tragediji v Matenji vasi. Mi smo to v svojem listu direktno označili s tem, da smo natisnili ime lista »Sava« z debelimi črkami.

»Slovenec« z dne 20. t. m., št. 15, pa preobrača besede, iztrgane iz »Savinega« članka in zasukane po klerikalni maniri, tako, da je iz njih razvideti, kakor bi dotični članek pisali mi sami, pozivljajoč naravnost na poboj, češ, da se mora revolver zasukati!

Da poštena javnost spozna vso klerikalno laž in perfidnost, bodi nam dovoljeno, da citiramo inkriminovane besede iz »Savinega« članka, paralelno pa da ponatisnemo »Slovenecovo« notico.

»Sava« :
... To je vnebovpijoča krivica, kakor gospodari zdaj kler. večina z denarjem, ki pride v pretežni večini iz naprednih vrst, kučuje mrtve duše za sramotno nagrado — neznačajnosti in nezvestobe. Naravno je, da pri takih razmerah trpi šola. Kako bo vzgajal učitelj otroke k značajnosti, ako sam ni značajen. Naloga vseh poštenomislečnih je, da pomagajo streti to neznačajno strahovlado, da jo pohodijo in pomendraj, kakor se pokonča in uniči strupen gad...
Revolver, ki je bil tu obrnjen v lastno telo, bi se utegnil v roki skrajno razburjenega človeka — zasukati...

»Slovenec«
Je iz teh besed »Savinega« članka izmislil tole laž: Revolverski učitelj. Učiteljski Tovariš, glasilo naprednih učiteljev, grozi z revolverjem. Proti oblasti piše, da se mora streti to neznačajno strahovlado, da jo pohodijo in pomendraj, kakor se pokonča in uniči strupen gad, in poziva, da se mora revolver, ki je bil obrnjen v lastno telo (slučaj Brus) — zasukati. S takim dokumentom svoje izobrazbe hoče liberalno učiteljstvo izsiliti od oblasti draginjske doklade. Mi bi pa lahko vprašali drž. pravdnikstvo in politično oblast, ali je dovoljeno, učiteljskemu glasilu priobčevati članke, zaradi kakršnih bi morali uredniki drugih listov v zapor?

Mi, oziroma »Sava« nismo napisali nobene besede proti oblasti; mi, oziroma »Sava« nismo nikjer in nikoli rekli, da se mora revolver zasukati, vendar pretvarja katoliški »Slovenec« naše besede tako, da potem lahko kliče državnega pravdnika in politično oblast proti nam! Ker se »Slovenec« laže prav po cigansko, zato bi morali po njegovi logiki naši uredniki — v zapor! Ne mi, ampak tak nesramen lažnik bi moral v luknjo, da se malo ohladi njegova slepa strast, ki mu še citatov ne da prepisovati brez potvora! In tak revolverski list uživa protekcijo škofa!

Namesto, da »Slovenec« laže, naj citira Brusovo pismo, ki smo ga mi zadnjič priobčili, naj v celoti priobči članek »Sava«, potem bodo tudi njegovi ljudje spoznali, kje je resnica, kje laž. Vedeli bodo, da je pač že dobrepoljski Štrukelj brusil nože, mi pa še nismo nikoli klicali na prelivanje krvi, dasi bi imeli za to dovolj vzroka!

Potovanje slovenskih učiteljev na jug.

Ker je pred dvema letoma od Slov. Šolske Maticе nameravano potovanje na jug zaradi grozeče kolere moralo izostati, namerava imenovano društvo prirediti to

potovanje v letošnjih glavnih počitnicah, in sicer približno v času od 24. avgusta do 8. septembra. Upati je, da bodo gg. učitelji in učiteljice, ki imajo v tem času še deloma šolo, dobili od pristojnih oblasti dopust. Program potovanja je isti, kakor je bil svoječasnó razglašen v »Učiteljskem Tovarišu« in »Popotniku«, namreč: Trst, Pulj, Mali Lošinj, Zader, Šibenik, Spljet, Hvar (Lesina), Vis, Komisa, Gruz, Dubrovnik, Kotor, Novigrad, Mostar, Sarajevo, Jajce, Banjaluka, Zagreb. — Stroški za osebo bodo približno K 200 (vožnja, hrana in prenočišče). Potovanje se vrši le, če se oglasi najmanj 30 udeležencv, ki vpošljejo Slovenski Šolski Matici na račun do konca majnika 1913 po 100 K, ostalo pa v mesečnih obrokih. Kdor se oglasi, dobi vplačani denar le tedaj nazaj, če bi se potovanje sploh ne moglo izvršiti.

Slov. Šolska Matica.

Okrajna konferenca slovenskih ljudskih šol Trsta in okolice.

Trst, 20. januarja 1913.

Konferenca se je vršila dne 7. t. m. v vrdeljski ljudski šoli.

Po določitvi predsednikovega namestnika in namestnikovega namestnika (Stipe Fruga in Anton Požar) in po volitvi dveh tajnikov-zapisnikarjev (Jože Čok in Ana Švigel) otvori predsednik, c. kr. okr. šol. nadzornik prof. Ivan Nekerman, kmalu po deveti uri konferenco in konstatira skoraj popolno udeležbo, ker manjka le četvorica izmed službujočega učiteljstva, in sicer zaradi bolezni; čita opravičila nekaterih povablencev, kakor ono bivšega c. kr. deželnega šolskega nadzornika viteza Antona Klodiča Sabladosega, ono nestorja tržaškega-slovenskega učiteljstva, ravnatelja Antona Valentiča, ki oba želita konferenci najboljših uspehov.

Dalje opravičuje odsotnost okrajnega glavarja, voditelja uradov c. kr. namestništvenga svetovalstva doktorja Emila pl. Fabrizija in c. kr. dež. nadzornika Frana Matejčiča, ki oba, nujno uradno zadržana, želita konferenci dosego želnih smotrov.

Pozdravlja dalje navzoče učitelje-katehete in učitelje privatnih šol, ki so se odzvali vabilu, dasi ne primorani.

Dalje se spominja predsednik v zvišenih besedah njega jasnosti, tržaškega ces. namestnika princa Hohenloha, kateremu učiteljstvo zbog zasluga, ki jih ima njegova jasnost v dobrobit šole in učiteljskega stanu, priredi na predlog predsednikov presrečno ovacijo s trikratnim »živijo«.

Zaključuje svoj uvodni govor, spominjajoč se onih izmed učiteljstva, ki nam jih je odtegnila kruta smrt pač prerano, namreč Andreja Široka, Rafele Kovačič in Frana Pelicona. Tem v spomin je konferenca zaklicala »slava«.

Na to se je vršila volitev stalnega konferenčnega odbora za dobo do prihodnje okrajne konference. Po kratki debati so bili izvoljeni po vzkliku: Ivan Daneu, Pavla Hočevar, Ivan Kraševc, Josipina Pošega, Ivanka Sabadin in Ivan Vrščaj.

V pripravljajni odbor okrajne učiteljske knjižnice so bili izbrani takisto po vzkliku: Mira Engelman, Fran Fonda, Roka Goli, Marica Gregorič, Ferdinand pl. Kleinmayr in Ciril Valentič.

Sledilo je poročilo okr. šolskega nadzornika Nekermana o stanju šolstva. Poročilo, z vso mogočo natančnostjo in vestnostjo sestavljeno, je poslušalo učiteljstvo z vidno napetostjo, ker se je v resnici v njem zrcalilo pravo stanje našega šolstva, ki ima še mnogo in vsestranskih potreb. Pač kar se je moglo storiti, in ob danih razmerah je to mnogo, se je vse storilo v vsestransko povzdigo šole, in to naj bo učiteljstvu v prijetno zavest, to naj bo gospodu nadzorniku v zadoščenje za vse prizadevanje, za vsa stremenja, ki jih ima on za povzdigo naših šol; njegovo poročilo je jasna slika vsestranske delavnosti učiteljstva, združenega s svojim priljubljenim nadzornikom, Burno ploskanje koncem govora je bila primerna zahvala za podano poročilo.

Na to se je vršilo predavanje doktorja Vrčona, okrajnega zdravnika sezanskega, o temi: »Prva pomoč v nezgodah v šoli. Kako je učiteljstvu postopati v tem slučaju in uporabljati šolsko lekarno?«

Gospod zdravnik je razložil pozornim poslušalcem v poljudni besedi več slučajev, v katerih bo večja učiteljeva roka nadomeščala zdravnika, ki ga šola nima vedno na razpolago. Hvaležno učiteljstvo se je strinjalo z zahvalo, izrečeno mu po g. predsedniku na predavanju, ki je bilo splošno odobravano.

Po zdravnikovem predavanju je bila konferenca prekinjena do dveh in pol.

Popoldansko predavanje je obsegalo šest točk:

1. »Nasveti glede šolskih knjig, ali ostanejo v rabi Gangl-Josinove čitanke,

ali naj se uvedejo druge, katere?« Referat: V. Trobec — K. Gerdol — K. Rodč.

2. »Nasveti glede preosnovne podrobnih učnih načrtov.« Referat: F. pl. Kleinmayr — A. Sancin — E. Peternel — A. Germek.

3. »Nasveti glede preosnovne nadaljevalnih šol, ker doseđanji nadaljevalni tečajji ne odgovarjajo današnjim zahtevam.« Referat: F. Bratoš — J. Pošega.

4. »Ženska ročna dela.« Referat: J. Vodopivec.

5. »Enotna ureditev normalnih urnikov na ljudskih šolah tega okraja« (se odstopa stalnemu konferenčnemu odboru.)

6. Posebni predlogi.

Vsem točkam je učiteljstvo sledilo pažljivo in vztrajno.

Izvolila se je enketa 20 članov za sestavo novih čitank, ki bodo odgovarjale krajevnim razmeram in današnjim zahtevam, in enketa 6 članov za sestavo podrobnih učnih načrtov. — V prvo enketo so bili izvoljeni: Fran Bratoš, Amalija Čok, Vinko Engelman, Ivan Grbec, Kristina Gerdol, Marica Gregorič, Karl Gruntrar, Marija Hartman, Pavla Hočevar, Ferdo pl. Kleinmayr, Marija Kmet, Valeska Košir, Ivan Kraševc, Amalija Martelanc, Karl Rode, Janko Samec, Anton Seme, Ana Švigelj, Ciril Valentič in Juliana Vodopivec; v drugo enketo pa: Fran Bratoš, Ivan Daneu, Mira Engelman, Valeska Košir, Ivan Kraševc in Anka Scheimer.

Sprejele so se različne resolucije, kakor: Uvedba K. Vidrovega »Moje prvo berilo«, odprava P. Končnikove »Slovenske slovnice« in uvedba Schreiner-Bezjakove »Jezikovne vadnice«, prošnja do ravnatelja A. Črnjveca, da izda še računico za peti in šesti razred, predelanje italijanskih učnih knjig po vzorcu Schreinerjevih nemških vadnic, uvedba H. Druzovičeve pesmarice, uvedba italijanščine s tretjim in nemščine s četrnim šolskim letom, več tedenskih ur v nadalj. šoli in primeren učni načrt, določen za dečke in deklice, posebe za zgornjo in posebe za spodnjo okolico ter posebne strokovne učitelje za to; posebne učiteljice za ženska ročna dela in drugo.

Ob sklepu konference se predsednik zahvaljuje vsem udeležencem za vztrajnost pri konferenci in za zanimanje, s katerim so sledili dnevnemu redu. Zahvaljuje se šolski oblasti za dovoljenje, da se je smela vršiti konferenca, zahvaljuje se svojima namestnikoma-podpredsednikoma pri konferenci, zahvaljuje se domačemu učiteljstvu za vse udobnosti, ki jih je imelo zborujoče učiteljstvo tekom dneva, posebno voditelju šole Ivanu Donevu.

Pred razstankom poda predsednik v zvišenih besedah vdanostno izjavo Njegovemu Veličanstvu kot prvemu zaščitniku in dobrotniku šolstva, na kar pozove zbrano učiteljstvo, da da izraz temu čuvstvu s klici »živijo« na Njegovo Veličanstvo, in z avstrijsko himno se zaključijo vsestransko dobro uspešo zborovanje.

Kako nam je presojati tečaje za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah.

Piše K. K.

(Konec.)

Zaradi tega trdim, da v Avstriji ni še nastopil ugoden čas za uvedbo kmetijskih nadaljevalnih šol. Naravno je, da je treba poprej izpopolniti in povzdigniti ljudskega šolstva. Istinito izpopolnjevanje ljudskega šolstva v kulturni smeri, odgovarjajoče kulturni nalogi ljudskega šolstva, bo ob sebi izcimilo naravnim potom nadaljevalno šolstvo, in sicer dobro utemljeno in uspešno delujoče. K temu treba le dosledno ustrezati težnjam zavrednega, organiziranega učiteljstva in nasvetom merodajnih krogov, to je zastopnikov strokovnjakov raznih gospodarskih panog. Mi se usojamo pripomniti le sledeče: Čim več se od učiteljstva zahteva, čim večja odgovornost in naloga se mu hoče poveriti tudi v nadaljevalni šoli, tem večjo predizobrazbo mu preskrbite pred nastopom in po nastopu službovanja, tem višje socialno stališče mu pa tudi odkažite z dostojnimi prejemki:

Kdor pa zabranjuje slednje, jasno dokazuje, da od šole ničesar ne zahteva, da mu je celo odveč. Kdor hoče za šolo kaj storiti, mora za učiteljstvo to storiti, vse drugo prizadevanje bo vedno ostalo udarec v vodo. Izobraženo, sposobno učiteljstvo in dober šolski obisk sta faktorja rentabilniete ljudskega in z njim zvezanega nadaljevalnega šolstva. Nezmislj je, uničevati in rušiti ta temeljna čimtelja, na drugi strani pa zahtevati izpopolnjevanje sedanjega ljudskega šolstva do splošne uvedbe kmetijske nadaljevalne šole.

Prepričan sem tudi, da bi lahko že davno prišlo do uvedbe nadaljevalne šole za kmetiško ljudstvo, ko bi vse naše resolucije, peticije in zahteve v svrhu nadaljnjega razvoja ljudske šole in širše

splošne naobrazbe ne šle znano pot v koš.

Naš glas je vedno glas vpijočega v puščavi, in tudi pri sedanjí akciji nihče učiteljstva ne vpraša za mnenje, dasi nas bodo potrebovali, ker sami ne bodo vršili naloge, ki jo bodo odkazali kmetijski nadaljevalni šoli.

Vendar ostanemo svojim načelom zvesti. Neprerastano smo ostali kot en mož proti vsakemu poslabšanju šolstva na deželi, pobijali nazor, da za ljudstvo na kmetih ni treba višje organiziranih ljudskih šol in obenem še zahtevati njih izpopolnjevanje v kulturni smeri posebno z ozirom na gospodarske strokovne potrebe.

Veliko potrebo po višji strokovni naobrazbi in inteligenci posestnika kot samostojnega podjetnika, ki še le garantira produkcijo v večji meri, sem sam podrobno razložil v lanski svoji razpravi »Doneski k vprašanju o preosnovi ljudskega šolstva po Štajerskem na deželi«.

Naj omenim na tem mestu besede strokovnjaka o kmetijskih vedah, konsumenta v c. kr. poljedelskem ministrstvu, dr. Julija Olschowega, ki se glasi prilično takole:

»Die Landwirtschaft paßt heute nicht mehr für den Bauern, wie er noch allgemein aufgefaßt wird, dieselbe soll vielmehr von wirklich fachwissenschaftlich wie auch sonst im allgemeinen hoch gebildeten Männern betrieben werden, damit nicht die Gesamtheit an Unterproduktion leide.«

Kmetiško nadaljevalno šolo prav pojmuje, o nje potrebi smo že davno prepričani, zato homo le premotrivali nekoliko zapreke, ki se nje uvedbi postavljajo nasproti. Treba je za to sposobnih učiteljev in gnotnih sredstev.

Najboljši način usposobljenja so gotovo strokovni tečajji na strokovnih šolah kakor se dandanes vrše. Učitelji bi pa na njih mnogo več pridobili, ko bi imeli boljše znanstveno podlago že iz naših učiteljskih. Ponovno opozarjamo zaradi tega na našo staro zahtevo, preobraziti učiteljska v višja učilišča, na katerih si bodoči učitelji zares pridobe temeljito in višjo znanstveno podlago v vseh, posebno pa realističnih vedah kakor so to: biologija, fiziologija, kemija, fizika, anatomija itd.

Najteže bo pri nas seveda rešiti gnotno vprašanje, zakaj znano je, da za šolo ni denarja nikdar, in da učiteljstvo uživa že itak previsoke plače.

V podavnanjih g. Humeke ta pereča točka ni igrala nobene pomembne vloge, zakaj prišla je na dnevni red le po iniciativji slušateljev. Poročal nam je temeljiteje, kako naj izkušamo prebivalstvo in mladino pridobivati za stvar, namreč z nekako propagando in agitacijo, z ljubeznivostjo in posebno požrtvovalnostjo, ki jo naj dosledno in z vnmemo izvedemo zaradi dobre stvari same. Glede plačila nas je pomiril z apelom na naš splošno znani idealizem, ki ga naj še gojimo vkljub vsem krivičnostim in zapostavljanju, ki jih moramo pretrpeti.

Mislim, da mi ni treba omeniti, kako naj sodi učitelj, ki samega sebe in svoje delo spoštuje, o tej sporni točki.

Tudi propaganda in agitacija med ljudstvom in nedospelimi od 14. leta naprej ni lahka reč. Naše ljudstvo je zbežgano in proti šolstvu obče nahujskano, prepariranje staršev, da privolijo fantom in dekletom pohajati v nadaljevalno šolo v dobi od 14. leta do 18. leta, ko so doma najboljše delavna sila, bi zadelo ob skrajni odpor. Naš posestnik svoj poklic še premalo uvaža in spoštuje, o lastnih zmoglostih glede kmetovanja, ima pa sila visoke pojme, potrebe po višji strokovni naobrazbi svojega naraščaja pa ne more še pojmovati. V kratkem se posebno v sedanjem položaju ne bo dalo ničesar opraviti. Sploh pa za boljše dobrobit na tem svetu našemu ljudstvu manjka smisla, umevanja in volje, razen tega hipnega užitka v jedi in obilni pijaci in brezdelju, posebno mu pa manjka možnosti pogleda v bližnjo bodočnost. Seveda so to že smotri značajne vzgoje v nadaljevalni šoli sami, ki jih ne smemo še zahtevati, vendar njih popolni nedostatek ovira priporočeno propagando in agitacijo za šolski obisk. Ta se bo dal šele v dolgi dobi let, ako se razmere malo predrugačijo, po vztrajnem in doslednem vplivanju vzporedno z izboljšanjem ljudskošolskih razmer doseči. Mladina se bo dala prej pridobiti za stvar, ako se na njo v višji stopnji ljudske šole dosledno v tem smislu vpliva. V ostalem se pa za svojo osebo strinjam s tem, da bodi v kmetijski nadaljevalni šoli obisk prvih 30 let neobligaten.

Vsaka propaganda zahteva od propagatorja neobičajne požrtvovalnosti in za to, mislim nima naše učiteljstvo pri sedanjih razmerah več posebne vneme, v hitrejši si bi s tem nakopalo le velikih skrbi in dela, cvenka pa nič. Kako čudne pojme imajo še ljudje o učiteljevanju, ka-